

**COMERȚUL CU CEREALE PRIN BURSELE DIN BRĂILA ȘI GALAȚI
(SFÂRȘITUL SECOLULUI AL XIX-LEA –
ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA)**

CRISTIAN CONSTANTIN

(*Doctorand, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați,
Facultatea de Istorie, Filosofie și Teologie*)

Sfârșitul secolului al XIX-lea a marcat momentul intrării statului român modern în cadrul competiției globale pentru asigurarea hranei imperiilor coloniale și a țărilor cu un pregnant sector industrial. Definite ca puteri monopoliste, state precum Anglia, Franța și Germania își întrețineau locuitorii printr-un import masiv de alimente pe cale maritimă. Se bucurau în această manieră de avantajele oferite de teritoriile de peste mări, dar și de utilizarea unor flote puternice, rezultat tehnologic al celei de a doua revoluții industriale. Misiunea comercianților și a navigatorilor în cadrul „economiei univers” a atins puncte diverse ale globului, iar cele mai comercializate mărfuri la nivel planetar rămăneau cerealele, utilizate în cadrul tuturor civilizațiilor existente. Nevoia de hrană, acumulare și plasare de capital îi împingea pe „oamenii mărilor” către locuri extrem de diverse cultural, dar totodată identice din punctul de vedere al nevoilor și structurii interne proprii mediului de afaceri. Schimburile comerciale au rămas și în jurul anului 1900 liantul între civilizații și tot ele au creat capitalul în baza căruia s-au realizat celelalte modalități umane de exprimare cotidiană, în ton cu *La Belle Époque*, o perioadă de bunăstare, dar dominată de conflicte locale.

1. CADRUL SOCIO-ECONOMIC AL ROMÂNIEI MODERNE

În anul 1859 a avut loc unirea celor două principate române (Moldova și Țara Românească) într-un singur stat autonom aflat sub protecția celor șapte mari puteri europene. Populația celor două principate număra la data realizării unirii aproximativ 3 865 000 de locuitori, dintre care 3 200 000 persoane trăiau în mediul rural. Populația era repartizată pe un teritoriu de 123 335 km², cu o densitate de doar 31 de locuitori/km². Condițiile de viață îmbunătățite, o primă reformă agrară adoptată de regimul lui Alexandru Ioan Cuza în 1864 și obținerea independenței față de Imperiul otoman reprezintă pașii urmați de statul român în drumul său spre modernizare. Încorporarea Dobrogei i-a oferit o perspectivă mai viabilă de conectare la

mărilor lumii prin intermediul portului Constanța, situat pe coasta vestică a Mării Negre. Cu toate aceste aparente progrese, economia României era tributară agriculturii sale. La sfârșitul secolului al XIX-lea, populația Vechiului Regat număra 6 045 000 locuitori (46 locuitori/km²), dintre care peste trei sferturi (81,2%) reprezenta populația mediului rural (4 909 000 locuitori). Doar 2 497 000 de oameni constituiau populația agricolă activă.

În urma războaielor balcanice, România a devenit un centru de putere în arealul balcanic. Tratatului de la București din august 1913 a prevăzut anexarea de către România a sudului Dobrogei (Cadrilaterul), fostă regiune a Bulgariei. Astfel, începutul Marelui Război găsea România cu o suprafață totală de 137 903 km², în cadrul căreia își duceau traiul circa 7 771 000 de oameni. 6 372 000 (82%) trăiau la sat, dar dintre aceștia doar 3 435 000 (44,2%) erau implicați activ în muncile agricole¹.

În anii 1860–1870 doar 27,1% (3 335 000 ha) din suprafața totală a țării revenea populației rurale pentru a fi utilizată în scop arabil, cu preponderență pentru cultura cerealelor. Suprafața României a crescut la 13 327 000 ha în 1913, ca urmare a Păcii de la București. Pe fondul unei politici care a găsit adepți în toate straturile sociale, suprafețele însămânțate cu cereale au urmat curba ascendentă începută încă din anii ce au precedat Tratatului de Pace de la Adrianopol (1829). La începutul secolului al XX-lea creșterea a fost de până la 4 906 000 ha (82%) din cele 5 986 000 ha ale perioadei 1901–1905, de 5 075 000 ha (84,5%) din totalul de 6 008 000 ha ale intervalului 1906–1910. Aceasta a atins 83,8% (5 142 000 ha) din suprafața arabilă totală de 6 135 000 ha a perioadei 1911–1915. Răstimpul frământărilor sociale, politice și economice cuprinse între 1906 și 1910 – care a culminat cu ani prolifici din punctul de vedere al exportului de grâne – a reprezentat momentul de maximă dependență a economiei statului modern român de sectorul cerealier-agrar². Prin analiză comparativă cu două state vecine care dispuneau în epocă de un profil asemănător, cu o economie preponderent agrară și centrată pe cultivarea cerealelor, se constată că în Serbia și în Bulgaria a avut loc o extindere impusă de realitățile economice pe seama fânețelor naturale și a pășunilor. Alături de Vechiul Regat al României, cele două țări au reprezentat sursa de aprovizionare cu cereale din bazinul dunărean a marilor antrepozite europene.

Spre deosebire de Bulgaria și Serbia, în statele din Apusul și Centrul Europei perioada analizată coincide cu desfășurarea în ritm accelerat a celei de a doua faze a revoluției industriale. Pentru Franța, Germania și Belgia, *La Belle Époque* a constituit apogeul exploatării resurselor imperiale și investirea capitalului obținut în sectorul industrial. Pe acest fond, suprafețele destinate cerealelor din cele trei țări industriale menționate au scăzut treptat simțitor. Spre exemplu, în cursul anului 1913 România

¹ Victor Axenciuc, *Evoluția economică a României. Cercetări statistico-istorice 1859–1947, Agricultura*, vol. II, București, Editura Academiei Române, 1996, p. 21; Gheorghe Iacob, *Populația. Transformări sociale*, în Gheorghe Platon (coord.), *Istoria Românilor. De la Independență la Marea Unire (1878–1914)*, vol. VII, t. II, București, Editura Enciclopedică, 2003, p. 56–69.

² Victor Axenciuc, *op. cit.*, p. 51–53.

a utilizat 77,9% din totalul suprafețelor deținute pentru diverse arături, dintre care 65,5% erau destinate însămânțării de cereale (84% din totalul arabil), medii apropiate de cele ale Bulgariei, cu 51,8% cereale din totalul arabil de 71,7% al țării. Procentele erau cu mult peste cele ale Serbiei, care a utilizat 55,7% din suprafață pentru terenurile arabile și 51,7% din total (92,8% din totalul arabil) pentru cultura cerealelor. În Franța și Germania doar 56,9% și 56,8% erau destinate culturii cerealelor din suprafețele arabile de 65%, respectiv 73,5%. Ponderea cerealelor din totalul suprafețelor cultivate a reprezentat 37% pentru Franța și 41,8% pentru Germania³.

Recolta mondială de cereale a atins în preajma primului război mondial circa 3,5 miliarde de chintale, dintre care grâul a reprezentat în 1911 aproximativ 960 milioane de chintale și a depășit un miliard de chintale în cursul anului următor. Porumbul a atins 914 milioane de chintale în 1911 și 1,168 miliarde în 1912. Recolta mondială de secară a fost de circa 440 milioane de chintale, respectiv 496 milioane de chintale. La orz s-a ajuns la 362 milioane de chintale în 1911 și la 401 milioane de chintale în cursul anului 1912, iar la ovăz recolta anului 1911 a fost de 574 milioane de chintale și de 692 milioane chintale în anul următor. Conform statisticilor vremii, primul producător la nivel mondial au fost Statele Unite ale Americii, cu 997,5 milioane de chintale în 1911 și 1,265 miliarde chintale în 1912, urmate de Rusia cu 580 milioane de chintale în 1911 și 739 milioane în 1912. România s-a situat pe poziția a noua (70 milioane de chintale, respectiv 55 milioane chintale) și a surclasat piețe de desfacere cu un mare potențial teritorial, precum Argentina și Australia⁴.

Din punctul de vedere al avuției naționale pe locuitor în România, aceasta a urmat o curbă ascendentă, de la un activ net de 23 £ și 3 șilingi între 1860–1864, la 40 £ și 6 șilingi în perioada 1880–1884 și la 81 £ și 2 șilingi înaintea primului război mondial. Cea mai mare pondere o aveau domeniul agricol, silvic și stocul de hrană și semințe, cu o evoluție de la 18 £ și 5 șilingi la 29 £ și 12 șilingi, respectiv 55 £ și 18 șilingi, spre deosebire de activitățile comerciale – doar 1 £ și 18 șilingi, pentru primul interval, 4 £ și 18 șilingi în cel de al doilea și 5 £ și 14 șilingi în anii premergători primei conflagrații mondiale⁵. Statisticile evidențiază caracterul cerealier al economiei României, a cărei modernizare economică s-a realizat treptat prin impactul adus vieții cotidiene de progresul tehnic și în special de investițiile statului în domeniul transporturilor și al industriei naționale.

³ „Annuaire International de Statistique Agricole, 1913–1914”, Roma, s.e., 1915; *La Bulgarie contemporaine*, Bruxelles, Impr. R. & H. Foureuz, 1905, p. 199–205; Daniela Bușă, *Spațiul sud-est european și realitățile sale economice (sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea)*, în „Studii și Materiale de Istorie Modernă”, vol. XV, 2002, p. 41–42.

⁴ Emil Mihail Brancovici, *Technica comerțului de cereale în special comerțul cerealelor românești*, vol. I, București, Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl”, 1915, p. 9–10.

⁵ Victor Axenciuc, *Avuția națională a României. Cercetări istorice comparate 1860–1839*, București, Editura Academiei Române, 2000, p. 160; Bogdan Murgescu, *România și Europa. Acumularea decalajelor economice (1500–2010)*, Iași, Polirom, 2010, p. 185.

O privire comparativă arată că produsul intern brut pe cap de locuitor a evoluat în România de la 931 \$⁶ în 1870 la 1 741 \$ în 1913, spre deosebire de principalele sale parteneri de schimburi comerciale. Regatul Unit înregistrează o creștere de la 3 190 la 4 921 \$, Belgia a contabilizat o creștere de la 2 692 \$ la 4 221 \$, iar Olanda a cunoscut un progres de la 2 757 \$ la 4 049 \$. Rusia, principala concurentă europeană pentru cerealele românești, a avut înaintea primului război mondial un PIB de 1 488 \$/locuitor, mai mic decât cel al României, și evidențiază o creștere mai redusă, de la 943 de \$/locuitor în 1870, valoare comparativ egală cu cea a Vechiului Regat⁷.

Statistica mortalității infantile a rămas înspăimântătoare, diminuată în secolul al XIX-lea în statele occidentale de la jumătate din numărul nou-născuților, cum se înregistra în veacurile anterioare. Impactul creșterii demografice a avut repercusiuni asupra numărului celor dependenți de forța de muncă activă din cadrul societății, iar pe termen lung s-a resimțit prin plasarea acestei mase de oameni cu precădere în sectorul industrial. Prin excelență, nivelul mortalității infantile constituie indicatorul definitoriu al determinării modernității și dezvoltării economice în cadrul diverselor societăți, privite comparativ spațial și temporal⁸.

Saltul științific și tehnic spectaculos de la finele secolului al XIX-lea a conturat trăsăturile unei epoci în care Europa tindea să se lepede de ultimele rămășițe ale feudalismului și să adopte aerul de metropolă civilizatoare pe care îl conferea capitalul marilor puteri monopoliste. Cu toate aceste progrese, piața producătorilor europeni de cereale era dominată de binomul „grânarelor Europei”, hinterland-ul rusesc de la nordul Mării Negre și cel dunărean. Studiarea intervalului 1883–1914 trebuie privită strict sub semnul progresului și cu o atență aplecare asupra elementelor care au constituit modernizarea⁹. Cu toate acestea, țărănimea română, principala resursă umană implicată în economie, trăia într-o stare de mizerie cruntă. Victor Babeș, un celebru bacteriolog român din acele vremuri, semnală în 1901, într-o prelegere susținută la Academia Română, numărul mare al țăranilor bolnavi de pelagră și scotea la iveală o situație care „dă de gol tot egoismul stratelor superioare și exploatarea fără milă a țăranului de către mulți proprietari și arendași, care prin

⁶ Calculate în dolari Geary-Khamis 1990.

⁷ Angus Maddison, *The World Economy: Historical Statistics*, Paris, Development Centre of the OECD, 2003, p. 66–67, 100, 262.

⁸ Brian R. Mitchell, *International Historical Statistics. Europe 1750–2000*, Houndmills, Palgrave Macmillan, 2003, p. 123–124, Bogdan Murgescu, *op. cit.*, p. 189.

⁹ Angela Harre, *Conceptul de progres: relația conflictuală dintre liberalism și intervenția statală*, în Victor Neumann, Armin Heinen (edit.), *Istoria României prin concepte. Perspective alternative asupra limbajelor social-politice*, Iași, Polirom, 2010, p. 173–199; Liviu Maior, *Studii de modernizare a României. Între Pacea de la Adrianopol și urcarea pe tron a lui Carol al II-lea (1829–1930)*, în Krista Zach (edit.), *România în obiectiv. Limbă și politică. Identitate și ideologie în transformare*, München, Editura Südostdeutsches Kulturwerk, 1998, p. 15–18.

învoielile agricole neumane aduc mizerie profundă și foamete la țărâtime, împiedicând-o a obține pentru trebuințele ei porumb copt și nestricat și chiar distribuind de multe ori sătenilor porumb stricat”¹⁰. La finele secolului al XIX-lea, România, în aceeași măsură ca micile state din zonă, s-a menținut la periferia economică a Europei în baza unor elite politice care nu reușeau să-și adapteze politicile economice [„defazate (tardive), inadecvate și ineficiente”] la nevoile reale ale țării lor și ale epocii pe care o trăiau¹¹.

2. REGIMUL FISCAL DIN ROMÂNIA ȘI ORGANIZAREA BURSELOR DIN BRĂILA ȘI GALAȚI

Acțiunile de „contracurare a măsurilor antinaționale” ale regimului de *porto franco* la Dunăre au început să se manifeste din perioada în care în România s-au făcut simțite efectele Convenției vamale cu Austro-Ungaria din 1875. Guvernul condus de liberalul I. C. Brătianu a hotărât, la 17 aprilie 1878, amânarea datei la care se desființa regimul de *porto franco* până la 1 ianuarie 1881. „Legea pentru legislația magazinelor generale” adoptată la 28 iunie 1881 a prevăzut condițiile în care produsele trebuiau depozitate în magazine și docuri. Acest act marchează și primii pași ai autorităților române către suprimarea regimului vamal instituit pentru porturile Brăila și Galați în anii 1836 și 1837. Pe 20 decembrie 1882, Camera Deputaților a avut pe ordinea de zi eliminarea statutului de port-franc pentru așezările de la Dunăre și Marea Neagră, deoarece „timpul porturilor france este astăzi trecut”, și a votat-o în forma „sugerată” de guvern. În acest mod se pune capăt la „o stare de lucruri care a dus României râuri de aur”¹². Conform articolului 31 al legii mai sus menționate, conținutul acesteia urma să intre în vigoare imediat ce docurile și antrepozitele urmau să fie date în funcțiune. Un regulament de administrație publică trebuia să determine modul de punere în aplicare al prevederilor¹³. Pe 18 februarie 1883 Ministerul de Finanțe a luat în calcul crearea unui serviciu de antrepozite

¹⁰ Ioan Scurtu, *Studiu introductiv*, în Ioan Scurtu și Sorin Teodorescu (creștomatie întocmită de), *Un secol de la răscoalele românești din 1907 în viziunea contemporanilor*, Iași, Editura Opera Omnia, 2014, p. 17.

¹¹ Bogdan Murgescu, *op. cit.*, p. 204.

¹² *Dezbaterile Adunării Deputaților*, ședința din 20 decembrie 1882, p. 5. Vezi și Ingrid Bahamat, *Oportunitatea regimului de porto-franco la Galați, reflectată în dezbaterile parlamentare din a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, în „Danubius”, vol. XVII, 1997, p. 106–108; Constantin Ardeleanu, *Câteva considerații privind desființarea regimului de porto-franco și consecințele sale asupra comerțului exterior prin portul Galați*, în Ștefan Stanciu și Costin Croitoru (volum îngrijit de), *Perspective asupra istoriei locale în viziunea tinerilor cercetători. Pagini de istorie gălățeană*, vol. I, Galați, Editura Istros – Muzeul Brăilei, 2005, p. 63–71.

¹³ *Legile asupra burselor, mijlocitorilor de schimb și de mărfuri; dokurilor și întreprinderilor; taxelor comunei București; și creditelor agricole*, București, Editura Tipografiei Gregorie Luis, 1881, art. 31.

la Brăila, Galați și Constanța. Acest lucru trebuia să se petreacă cu începere de la 1 aprilie același an, dar contextul epocii a amânat demararea lucrărilor necesare alinierii porturilor românești la standardele porturilor depozit din Europa de Apus¹⁴.

Suprimarea avantajelor statutului de port liber a inclus zonele portuare din Brăila și Galați sub jurisdicția tarifului vamal național impus prin legea adoptată din anul 1886¹⁵ și a schimbat, în favoarea Brăilei, specificitatea celor două centre. De la sfârșitul veacului al XIX-lea portul Galați s-a specializat preponderent pe importul de mărfuri, în timp ce Brăila și-a continuat rolul de centru al operațiunilor în cadrul comerțului internațional cu cereale din hinterland-ul dunărean. Evenimentele s-au desfășurat pe fondul afirmării portului Sulina ca principalul pol de manipulare a cerealelor de pe cursul Dunării.

Volumul schimburilor comerciale dintre monarhia dualistă și Vechiul Regat a suferit enorm pe parcursul războiului vamal dintre cele două state (1886–1892), ca urmare a refuzului autorităților române de a încheia o nouă înțelegere comercială cu Viena. Principalele produse importate de austro-ungari din România erau cele de origine animală și cerealele. Ponderea Austro-Ungariei în cadrul comerțului exterior al României a scăzut de la 18,09% între 1881–1885, la 7,6% în perioada 1886–1890¹⁶. Conform lui Emil Costinescu, unul dintre cei mai avizați economiști români ai epocii, noul tarif vamal adoptat în 1886 trebuia să fie „o armă de război” a statului român, cu rolul de a contracara măsurile expansionismului economic purtat de autoritățile de la Ballplatz. Articolul secund al noului tarif vamal a precizat posibilitatea taxării suplimentare, prin utilizarea unor taxe de retorsiune, care puteau ajunge până la 30% din valoarea importurilor. În replică, Austria a aplicat, cu începere din 1 iunie 1886, articolul 3 al legii vamale austriece din 1882, care prevedea suprataxarea cu 30% a mărfurilor importate din alte state ce taxau diferențiat produsele austro-ungare. Monarhia dualistă a reușit eludarea noului tarif vamal al României din 1886 prin relațiile comerciale cu societăți exportatoare de produse austriece în România, înregistrate în alte state¹⁷.

Guvernul conservator aflat la conducerea României din 1888 a introdus un nou tarif vamal în anul 1891. Motivele care au condus la schimbarea politicii vamale românești, adoptate în 1886, au fost protecționismul exagerat al României față de avantajele nelegitime ale unor producători autohtoni, suprataxarea unor

¹⁴ Constantin Bușe, *Comerțul exterior prin Galați sub regimul de port franc (1837–1883)*, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1976, p. 185–186.

¹⁵ Emil Octavian Mocanu, *Portul Brăila de la regimul de porto franco la primul război mondial (1836–1914)*, Brăila, Editura Istros a Muzeului Brăilei, 2012, p. 336–337; idem, *Construcția docurilor în portul Brăila*, în „Analele Brăilei, Serie Nouă, an IX, nr. 9, 2008, p. 27–53.

¹⁶ Daniela Bușă, *op. cit.*, p. 53–54.

¹⁷ V. Th. Iordăchescu, *Evoluția politicii și legislației vamale a României, de la 1886–1904*, București, Imprimeriile Naționale, 1936, p. 5.

mărfuri pentru care nu existau corespondente pe piața internă și destabilizarea relațiilor comerciale cu alte state. În ultimul deceniu al secolului al XIX-lea, Germania a început să dețină o pondere semnificativă în comerțul exterior al României. Drept urmare, pe 21 octombrie 1893 contextul intern și internațional a condus la parafarea Convenției comerciale dintre cele două state. Față de precedentele acorduri din 1877 și 1887, statul român a reușit să-și protejeze unele ramuri industriale prin ridicarea nivelului de taxare a importurilor din Germania. În baza modelului convenției cu Germania, România și-a dorit crearea unor avantaje la semnarea noilor convenții bilaterale cu alte țări, în scopul obținerii clauzei națiunii celei mai favorizate¹⁸.

Autoritățile române, influențate de cercurile burgheziei industriale și sub impactul crizei mondiale de supraproducție din preajma anului 1900, au adoptat noi măsuri pe planul politicii comerciale. „Tariful vamal Costinescu”, intrat în vigoare în 1906, a funcționat până la primul război mondial într-o manieră mult mai protecționistă ca precedentul (din 1891). Alături de legea de încurajare a industriei din 1912, „tariful vamal Costinescu” a oferit imboldul necesar dezvoltării inegale a industriei României, în strânsă legătură cu interesele capitalului străin. Cu toate măsurile întreprinse de statul român, industria nu a devenit principala ramură a economiei, lăsând întâietatea unei agriculturi ancorate în vechile orânduri feudale¹⁹.

Privită în manieră comparativă, pe două dintre piețele de desfacere ale grânelor din hinterland-ul dunărean s-au produs unele mutații ale tarifelor vamale impuse de autoritățile acelor state. După invazia cerealelor din America și Rusia – ulterior din India, Australia și Argentina –, factorii de decizie din Wilhelmstrasse au reintrodus în cursul anului 1879 taxele la importul acestor produse. Măsura se dorea una de protejare a producătorilor agricoli locali, aspect ce a condus la crearea unui imperiu al „secarei, cărnii de porc și oțelului”²⁰. Tariful impus la grâu a oscilat între 24,3% în 1889–1891, 20,9% în 1901–1903 și a atins maximul de 35,6% după 1911. La orz fluctuația a plecat de la 13,3% la sfârșitul deceniului al nouălea, a

¹⁸ „În împrejurările actuale ar fi să ne aducem un rău serviciu dacă am îndruma politica noastră tarifară în altă direcție decât aceea a Germaniei, Rusiei și Austro-Ungariei, adică dacă ne-am împotrivi curentului protecționist. Aceasta nu ne îndreptățește să credem că va trebui să copiem tarifele acestor țări. Nu, numai principiul să-l adoptăm de la dânsii, pentru rest va urma să clădim totul pe baza acestui principiu, așa cum ne vor povăui interesele noastre”, în Constantin I. Băicoianu, *Istoria politicii noastre vamale și comerciale de la Regulamentul Organic până în prezent*, vol. I, București, s.e., p. 551. Interpretări în Nicolae Sută, Gabriela Drăgan, Marian Mureșan, Sultana Sută-Selejan, *Istoria comerțului exterior românesc. O prezentare sintetică*, București, Editura Eficient, 1996, p. 128–129;

¹⁹ Mircea Iosa, *Comerțul exterior al României în primul deceniu al secolului al XX-lea (I)*, în „Revista de Istorie”, t. XLI, nr. 2, 1988, p. 171–190; N. Sută et alii, *op. cit.*, p. 132–134.

²⁰ Jan Tore Klovland, *Commodity market integration 1850–1913: Evidence from Britain and Germany*, în „European Review of Economic History”, vol. 9, nr. 2, 2005, p. 168.

scăzut la 12,8% la începutul secolului al XX-lea și a urcat substanțial, până la 35,9%, între 1911–1913. Asemănătoare sunt și curbele înregistrate (pentru aceiași ani) la taxele impuse pe importul de ovăz și secară. Pentru primul dintre ele au pornit de la 24,4%, au scăzut la 18,6% și au atins 38,1% înaintea primei conflagrații mondiale. Protecționismul aplicat secarei, cultură și sursă de hrană importantă pentru fermierii germani încă din evul mediu, a urmat un curs între 28,3% *ad valorem* la 1889/1891, de 24,5% la 1901/1903 și de 39,7% la 1911/1913. Marea Britanie și-a păstrat moderația și a rămas port drapelul liberalismului economic. După abrogarea taxelor vamale la importul de porumb în 1868 și reducerea la 0% la celelalte cereale, a reintrodus un tarif vamal doar la începutul secolului al XX-lea. Autoritățile de la Londra au aplicat o taxare de 1,2% *ad valorem* la grâu, de 1,4% la orz, 1,3% la ovăz și de 1,5% la secară, pentru ca înaintea primului război mondial să se renunțe la această politică în favoarea importatorilor²¹.

Principalul partener economic al României din spațiul sud-est european, Imperiul otoman, a început să înregistreze un recul în cadrul întregului comerț exterior al acestor două state. Marile puteri au obținut pe cale diplomatică modificarea taxei de 8% *ad valorem* în tarife pe greutate pentru produsele exportate de către acestea, dar Poarta „refuza acest tratament” statelor balcanice. Dacă în teorie grâul românesc era taxat cu 8% *ad valorem*, s-a ajuns în practică la o taxare de până la 43% mai mult decât pentru grâul rusesc. Din martie 1883 autoritățile otomane au suspendat tariful preferențial acordat marilor puteri europene ale epocii și practic s-a eliminat concurența neloială făcută de grânele din bazinul nord pontic celor din hinterland-ul danubian. Toate produsele exportate în Imperiul otoman au început să fie taxate cu 8% *ad valorem*, în baza prețului curent²².

Abolirea regimului de port franc pentru porturile românești la 1883 a dus la introducerea unor noi instrumente comerciale demne de însemnătatea negoțului, în special cel cu grâne, desfășurat în aceste așezări. Dacă porturilor Brăila și Galați le-a fost hărăzită o nouă oportunitate prin atribuirea statutului de antrepozit, nu același lucru se poate spune despre Sulina, cea care avea să câștige treptat întâietatea în comerțul pe Dunărea maritimă. Pentru a pregăti noile realități ale epocii post *porto franco*, legiuitorul a dorit crearea unui cadru legal pentru desfășurarea activităților comerciale. În primăvara anului 1883, autoritățile române au dorit trecerea principalei ramuri economice a statului, comerțul cu produse agricole și derivate, la o nouă treaptă prin introducerea unui instrument utilizat de marile centre capitaliste, bursa.

Pe 22 mai 1883 a avut loc astfel inaugurarea Bursei din Brăila, fapt care reprezenta aplicarea „Legii asupra burselor, mijlocitorilor de schimb și mijlocitorilor de

²¹ *Ibidem*, p. 166–167.

²² Interpretări ale prețurilor diferențiate în Constantin I. Băicoianu, *Relațiile noastre comerciale cu Turcia de la 1860 până în prezent*, București, Institutul de Arte Grafice Eminescu, 1901, p. 9–14; și Daniela Bușă, *op. cit.*, p. 68.

mărfuri” pe care Parlamentul României a adoptat-o pe 4 iunie 1881²³. Președintele bursei brăilene fost ales I. D. Rădulescu, numit în această funcție chiar a doua zi după deschidere²⁴. Legea bursei a prevăzut că toate activitățile comerciale trebuia să fie efectuate „numai prin mijlocitorii titulari sau de împuterniciții lor prin mandat [...] fac târgul utilizând câte un borderou”²⁵. Sediul bursei se afla pe strada Fața Portului în câteva clădiri închiriate și ulterior achiziționate de către Camera de Comerț din Brăila, instituția în subordinea căreia se afla. Conectarea burselor românești la piețele similare din întreaga lume a oferit negustorilor accesul la mecanismele economiei capitaliste ale epocii și a creat cadrul juridic pentru efectuarea tranzacțiilor. Orarul de funcționare al fiecărei burse se fixa de către Camera de Comerț, în conformitate cu obiceiurile civile și comerciale ale fiecărei localități, combinate cu orele de pornire ale curierilor. La București, Galați și Brăila, ora de deschidere a operațiunilor bursiere se fixa de către Camera de Comerț împreună cu prefectul poliției, 4 bancheri, 4 comercianți, 4 mijlocitori de schimb și 4 mijlocitori de mărfuri, desemnați de tribunalul comercial local. Bursele funcționau de luni până sâmbătă, cu scopul de a facilita „târgul efectelor publice și private, târgul acțiunilor diverselor societăți agricole, industriale și comerciale, târgul scrisurilor funciare rurale sau urbane și a tuturor hârtiilor negoțiabile, vânzarea materiilor metalice, a monetelor, a tot felul de transacțiuni relativ la comerțul continental și maritim, interior și exterior, asigurările de tot felul, etc”²⁶.

Bursele românești nu au căpătat rolul dorit de principal pol al tranzacțiilor cu cereale. Cauzele au fost identificate de contemporani în modul de organizare a acestor instituții, în conformitate cu legea burselor din anul 1881. Comercianții au redus prin neparticiparea lor la un nivel optim impactul burselor asupra comerțului internațional. Înființate pentru a servi ca mijloc de intermediere între vânzători și cumpărători, în scopul stabilirii cursului zilei sub influența cererii și a ofertei, bursele românești nu s-au ridicat la înălțimea cerințelor comerțului derulat prin porturile Dunării maritime²⁷. Cursul prețului cerealelor era publicat în buletinele acestor instituții și nu numai, dar prețurile nu au reprezentat altceva decât simple informări cu privire la operațiunile derulate cu ajutorul intermediarilor oficiali.

²³ *Legile asupra burselor, mijlocitorilor de schimb și de mărfuri; dokurilor și întreprinderilor; taxelor comunei București; și creditelor agricole, și urm.*, p. 32–33. Detalii sumare despre desfășurarea activității bursei de cereale din Brăila (1883–1948), vezi la Gheorghe Iavorschi, *Istoricul bursei de cereale Brăila (1883–1948)*, în „Analele Brăilei”, Seria Nouă, an I, nr. 1, 1993, p. 41–53.

²⁴ Emil Octavian Mocanu, *op. cit.*, p. 488.

²⁵ Serviciul județean Brăila al Arhivelor Naționale [mai departe se va cita SJBRAN], fond Primăria municipiului Brăila, dosar 54/1883, f. 30.

²⁶ *Legile asupra burselor, mijlocitorilor de schimb și de mărfuri; dokurilor și întreprinderilor; taxelor comunei București; și creditelor agricole, și urm.*, p. 33.

²⁷ G. Christodorescu, *Portul Constanța. Mișcarea comercială și maritimă în anul 1903*, Constanța, Editura „Ovidiu” G. Vurlis, 1905, p. 109.

Problema majoră a constat în datele pe care acești mijlocitori le declarau, în conformitate cu articolul 9 al legii din 1881. La închiderea operațiunilor bursiere zilnice, mijlocitorii, alături de delegatul Camerei de Comerț aflat în comitetul bursei și în asistența secretarului comitetului bursei, calculau cursul cerealelor, ca medie a tuturor tranzacțiilor derulate în acea zi. Pentru a deveni intermediar la bursele din Brăila și Galați, recunoscut oficial de către autorități, doritorul era obligat să depună o garanție de 5 000 lei [198 £]²⁸.

Obligațiunile emise de către alte state nu au putut intra direct la negocieri în bursele românești fără o autorizație venită din partea Ministerului Comerțului, emisă după avizul prealabil al comitetului bursei. Amenzile prevăzute pentru încălcarea acestor prevederi de către mijlocitorii de schimb puteau atinge 80 £²⁹.

Până la începutul secolului al XX-lea, prețul cerealelor la bursele românești a fost stabilit în baza declarațiilor depuse de către mijlocitorii oficiali, activi în cadrul schimburilor comerciale derulate în afara incintei acestor instituții. De cele mai multe ori, acești intermediari au falsificat prețurile oficiale ale tranzacțiilor în funcție de diversele interese de pe piață, iar cotația oficială a devenit inexactă și tardivă. Pe fondul nemulțumirilor și al petițiilor asociațiilor comercianților din orașele-porturi avute în atenție s-au produs modificări ale funcționării burselor de comerț din România³⁰.

Pe parcursul celor trei decenii și jumătate analizate, regulamentul de funcționare al burselor s-a modificat de mai multe ori, în funcție de legile și tarifele vamale elaborate de autoritățile de la București. Prin noua lege a burselor, adoptată în mai 1904, statul român nu a respectat în mod direct cererile camerelor de comerț din teritoriu, ci i-a lovit cu precădere pe intermediarii oficiali.

Pentru a sprijini desfășurarea negoțului la rigorile unei piețe monopoliste, din 1 februarie 1888 a fost publicată la Galați o revistă bilunară, deoarece de la „organizarea sistemului nostru comercial, prin instituirea Bursei de comerț, s-a simțit lipsa unei foi speciale pentru Comerț și Industrie în porturile noastre” care să ofere informații comerciale, financiare, industriale și maritime³¹.

Într-un „Memoriu relativ la cauzele decăderii portului Brăila” s-au identificat două „cauze fundamentale” ale regresului porturilor de la Dunărea maritimă: „pe de o parte concurența pe care ne-o face Sulina, atrăgând în mod progresiv spre manipulare și mai departe încărcare marea majoritate a mărfurilor transportate pe apă; iar pe de altă parte concurența Constanței, care prin pozițiunea sa geografică beneficiază de tarifele Căilor Ferate, mulțumită cărora a reușit și va reuși din ce în

²⁸ *Ibidem*, p. 112.

²⁹ Conform articolului 10 din *Legile asupra burselor, mijlocitorilor de schimb și de mărfuri; dokurilor și intrepositelor; taxelor comunei București; și creditelor agricole*, și urm., p. 34.

³⁰ G. Christodorescu, *op. cit.*, p. 109–112.

³¹ „Bursa de Galați”, anul I, nr. 1, Galați, luni 1 februarie 1888, p. 1.

ce mai mult, – pe măsură ce se va completa utilagiul portului său – a atrage în mod puternic toate mărfurile ce se transportă pe uscat și îndeosebi pe acelea cari provin din regiuni cât mai îndepărtate”³².

Ca urmare a construcției podului de la Cernavodă, care lega Dobrogea cu Vechiul Regat, Camera de Comerț și Industrie din Constanța și-a exprimat în cursul anului 1898 intenția înființării unei burse comerciale și în principalul port dobrogean. Existența unei burse la Constanța era de natură să elimine decalajul dintre acest port și celelalte două mari porturi ale țării, Brăila și Galați. Printr-un decret regal din 25 septembrie 1898 s-a aprobat înființarea în portul românesc de pe litoralul vestic al Mării Negre a unei instituții de profil³³, al cărei destin a fost nefavorabil unor schimburi intense din cauza modului în care autoritățile centrale au înțeles să reglementeze legislația și organizarea internă a burselor românești³⁴.

Introducerea sistemului bursei libere – care presupunea realizarea operațiunilor bursiere direct de către membrii asociați în cadrul acelei burse – a redus substanțial și a lăsat la latitudinea comercianților utilizarea mijlocitorilor oficiali³⁵. Articolul 8 al legii din 1904 care organiza funcționarea burselor prevedea componența „corporației bursei”. Pentru a putea face parte din cadrul acestor asociații bursiere, comercianții au fost nevoiți să facă dovada înscrierii societății lor la tribunal cu cel puțin doi ani înaintea depunerii cererii de adeziune. Legea cataloga comercianții în trei clase distincte. Noutatea absolută adusă de către legea din 1904 a constat în înființarea pe lângă burse a unor camere arbitrale și de conciliere, care în opinia contemporanilor se dovedeau o „instituție care în alte țări a făcut progrese simțitoare” dorite și în cadrul așezămintelor autohtone³⁶.

Conform articolului 53 din legea din 1904 de funcționare a burselor, majoritatea comercianților străini considera prevederile acesteia drept discriminatorii. În baza articolului amintit, străinilor le era îngăduit dreptul de a acționa în cadrul camerei arbitrale și de conciliere. În majoritatea cazurilor, foarte mulți dintre negustorii de altă cetățenie decât cea română au refuzat aderarea la structurile corporatiste ale burselor din porturile românești. Inconvenientul de față avea repercusiuni directe asupra a ceea ce reprezentau în fapt comercianții străini – elementele de legătură în cadrul unor case comerciale internaționale cu filiale, conectate la cel mai mare comerț derulat în lume la acea dată, cel cu cereale. Prin măsura limitării accesului elementului alogen la structurile arbitrale, autoritățile de la București considerau astfel îndepărtate interesele străine și protejat elementul comercial autohton. Dar tocmai acest aspect conducea la stagnarea la cote modeste a operațiunilor derulate

³² Stoica Lascu, *Comerțul și portul Brăila la începutul secolului al XX-lea și receptarea lor în paginile presei locale*, în „Analele Brăilei”, Seria Nouă, an I, nr. 1, 1993, p. 93.

³³ G. Christodorescu, *op. cit.*, p. 108–109.

³⁴ *Ibidem*, p. 110–114.

³⁵ *Legea și regulamentul asupra burselor de comerț – 1904*, București, Tipografia Curții Regale, F. Göebl, 1904.

³⁶ *Ibidem*.

prin bursele românești. O altă cauză a eșecului noii legi a burselor a fost dublarea sumei depuse drept garanție de către mijlocitori, care a atins pentru bursele din Brăila și Galați 10 000 lei [396 £]³⁷.

Printr-un Înalt Decret Regal din 11 iunie 1913 a fost adoptată ultima lege care reglementa funcționarea burselor din România, dinaintea primei conflagrații mondiale. În anul 1915, pe fondul declanșării războiului, aceasta a fost amendată, iar articolul 1 prevedea că: „Bursa de comerț este reuniunea comercianților, industriașilor, agricultorilor și viticultorilor, căpitanilor de vase plutitoare și a mijlocitorilor oficiali, în vederea: a) Negocierii efectelor publice și private; b) Negocierii tuturor felurilor de produse și mărfuri; c) Închirierii bastimentelor și a asigurărilor fluviale și maritime”. În temeiul aceleiași legi, articolul secund menționa că la „Brăila, Galați și Constanța [o să funcționeze] câte o bursă de cereale, de mărfuri și de închirierea bastimentelor”³⁸. S-au considerat drept operațiuni de bursă toate negocierile ce se efectuau de către membrii corporației bursei în interiorul localului acesteia, iar toate activitățile trebuia să fie trecute în registrele bursei și se supuneau taxelor de timbru impuse de stat. Cele mai relevante operațiuni care s-au putut derula în cadrul acestor burse erau: vânzarea și cumpărarea de efecte publice și private; vânzarea și cumpărarea de produse ale solului și subsolului; închirierea de ambarcațiuni pentru transporturile fluviale și maritime; tranzacții care au privit „comerțul continental și maritim interior și exterior”; asigurările fluviale și maritime. Bursele se administrau și conduceau conform legii amintite, aflându-se în subordinea Camerelor de Comerț, activitatea lor era supravegheată de către un comisar desemnat de ministrul de Industrie și Comerț și numit prin decret regal. Siguranța activităților bursiere a fost asigurată de către „comisarul Bursei”, delegat de către șeful poliției locale. Legea a prevăzut opt capitole distincte pentru: instituirea, conducerea și întreținerea burselor, corporația bursei, comitetul de conducere a acestei instituții, numirea, destituirea, drepturile și obligațiile mijlocitorilor oficiali, operațiunile care se desfășurau în interiorul bursei, judecarea contestațiilor, aspectele privind modalitățile în care erau organizate „oboarele (târguri, piețe, rampe) de cereale, mărfuri și animale” și dispozițiile finale cu privire la aplicarea legii burselor³⁹.

3. COMERȚUL CU CEREALE PRIN BURSELE DIN BRĂILA ȘI GALAȚI (1883–1914)

În pofida desființării regimului de *porto franco*, porturile Dunării maritime, cu Brăila în prim plan, au rămas și după 1883 principala poartă a exportului românesc. Din analizele statistice rezultă fluctuații impresionante, care au avut la

³⁷ G. Christodorescu, *op. cit.*, p. 108–109.

³⁸ M. Theodorescu Angelo, *Legea și regulamentul legii burselor, Anexa la Cod comercial, maritim și navigațiune*, ediția a II-a, 1914, Brăila, Tipo-Litografia Leonida G. Kostomyris, 1915, p. 3.

³⁹ *Ibidem*, p. 3–4.

bază politica vamală impusă de guvernele aflate la conducerea țării și de contextul economic internațional. În intervalul 1881–1885, cu profunde crize de adaptarea la statutul de entrepозit și întârzierea lucrărilor tehnice, prin Brăila au fost exportate în medie 18,6% (3 001 730 chintale) dintre produsele ieșite din România. După momentul 1886, data la care încetează convenția vamală dintre România și monarhia dualistă, se constată o creștere a importanței portului muntean în cadrul exporturilor românești. Dublarea cantităților ieșite prin Brăila în cincinalul 1886–1890, la 6 169 890 chintale, a ridicat ponderea procentuală a acestui port la 31,1% din totalul României. În termeni valorici, s-a înregistrat o creștere relativă, de la 16,7% (circa 1 457 426 £) din totalul exportului în perioada 1881–1885, la 30,5% (3 203 960 £) pentru cincinalul 1886–1890.

Declinul portului Galați poate fi pus pe seama pierderii după anul 1878 a surselor de aprovizionare cu mărfuri din regiunea de la nord de gurile Dunării. Această provincie a fost integrată Imperiului rus, iar producția locală a fost redirecționată către micile porturi rusești de la Dunărea maritimă. O altă cauză a decăderii principalului port al Moldovei a constituit-o sistemul feroviar deficitar, care asigura legătura între zonele agricole din Moldova și portul gălățean propriu-zis. În termeni cantitativi, ponderea portului Galați a fost de 13% în media anilor 1881–1885, de 13,7% în răstimpul 1886–1890 și a scăzut la 12,1% în răstimpul 1891–1895, respectiv 11,7% în cincinalul 1896–1900. De la 10,1% din suma totală exportată de România între 1881–1885, valoarea a crescut la 12,8% în răstimpul 1886–1890 și a scăzut la 9,6% în cincinalul 1896–1900. Ponderea porturilor românești de la Dunărea maritimă din totalul cantităților exportate de România a fost de 32,3% între 1881–1885 și a atins 46,2% în următorul cincinal, care corespunde cu războiul vamal româno-austriac⁴⁰. De la sfârșitul secolului al XIX-lea, ponderea porturilor de pe sectorul maritim al Dunării s-a redus în favoarea principalului port românesc de la Marea Neagră, Constanța.

Dacă analizăm mediile exporturilor României de „materii făinoase și derivatele lor” prin Brăila în ultimele două decenii ale secolului al XIX-lea, se constată o tendință de menținere a procentului cantitativ din întregul export al portului. În valori relative, de la o medie de 96,21% în intervalul 1881–1885, a scăzut la 94,68% în perioada 1886–1890, după care s-a înregistrat cincinalul cu cele mai mari valori procentuale (1891–1895): 96,49%, apoi media s-a redus la 95,73% în ultimii ani ai secolului al XIX-lea. Dar în privința masei totale a mărfurilor se constată o dublare a cantităților medii exportate, de la 2 888 040 chintale (1881–1885), la 5 841 410 chintale (1886–1890). Cel mai mare export de cereale prin portul Brăila, la sfârșitul veacului al XIX-lea, s-a realizat în perioada 1891–1895, când statistica menționează o medie anuală de 6 042 400 chintale, iar în intervalul 1896–1899 cantitățile medii

⁴⁰ Date preluate din statisticile existente în seria *Comerțul exterior al României*. O analiză asemănătoare în Constantin Ardeleanu, *Evoluția intereselor economice și politice britanice la gurile Dunării (1829–1914)*, Brăila, Editura Istros a Muzeului Brăilei, 2008, p. 227–228.

anuale de cereale au fost de 5 183 990 chintale. Din punctul de vedere al sumelor încasate, procentele s-au situat între un minimum de 85,33% (1886–1890) și maximul de 92,43% (1891–1895). Valorile au fluctuat între 1 295 446 £ (media perioadei 1881–1885) și 2 952 475 £ (media intervalului 1891–1895). Rezultă că prețul mediu al unui chintal de cereale exportate prin Brăila a oscilat între 8 șilingi (1896–1899), 9 șilingi (1881–1885 și 1886–1890) și circa 10 șilingi (1891–1895)⁴¹.

Pentru Galați, exporturile de „materii făinoase și derivatele lor” au reprezentat doar 68,47% din cantități (1881–1885), minima ultimelor decenii ale secolului al XIX-lea, și 87,79% (1891–1895), cincinalul în care s-a înregistrat ponderea maximă. Din punct de vedere al valorii, în intervalul 1885–1890 s-a înregistrat ponderea minimă, 70,32% (943 168 £), iar maxima a fost atinsă în perioada 1891–1895, 83,62% (1 041 386 £). Procentul minim, înregistrat în media anilor 1885–1890, nu corespunde și cu minimul încasărilor de doar 658 812 £, care a avut loc în primul interval. Prețul mediu al unui chintal exportat prin Galați a fost de circa 9 șilingi⁴². Sursele contemporane prezintă o imagine nu tocmai propice comerțului cu grâne la Galați. La cinci ani de la desființarea privilegiului de port franc pentru principalul port al Moldovei, „operațiunile sunt rari și fără animațiune” și demonstrează regresul înregistrat de Galați în cadrul comerțului internațional cu cereale⁴³.

Pentru a crea o imagine de ansamblu asupra modificărilor produse în cadrul raporturilor comerciale din portul Galați propunem utilizarea statisticii pe cinci ani a cantităților de cereale și a valorilor încasate de acestea în urma negocierilor purtate la bursa locală. În cursul intervalului 1883–1887, „au intrat în țară, pentru marfa, negociată prin bursa de Galați, 61 881 931,60 lei” [n.n. 2 450 770 £], cu un procent de 43,75% ce aparține exportului de porumb și de doar de 15,31% pentru grâu. S-au remarcat cele 628 833 £ încasate în cei cinci ani în urma tranzacțiilor cu secară⁴⁴. La sumele amintite trebuie adăugat un spor de 25% datorat activităților de schimb derulate în afara celor bursiere. Rezultă un total de circa 80 milioane de lei [3 168 317 £], aproximativ 16 milioane de lei anual [633 663 £].

⁴¹ Analiză realizată pe baza datelor statistice din „Comerțul exterior al României” din anii sfârșitului de secol al XIX-lea; date preluate și recalculat de noi, în chintale și lire sterline, din lucrarea Constantin Ardeleanu, *Comerțul exterior și navigația la Dunărea de Jos. Serii statistice (1881–1900)*, Galați, Editura Europolis, 2008, p. 104–105, 122–123.

⁴² *Ibidem*, p. 110–111, 128–129.

⁴³ „De la 4 curent de când s-au deschis navigațiunea pe Dunăre afacerile au luat puțină repindere în cereale, s-au vândut banat de 60 ½ libre cu 11,75 lei hectolitr grâu, 61 libr. cu 12,50 lei hect., porumb vechiu, de 62 ½ libr., cu 8,10 lei, de 59 libr., cu 7,50 lei, hectol. Porumbul cel nou, de 59 libr. cu 7,50 lei, hect. și de 58 ½ libr. cu 7,40 lei hect. Cincuantina veche, de 61 libr. cu 8,20 lei și cea nouă tot de 61 libre cu 7,90 lei hect. Secara de 56 ½ libr. 6,42 lei hect. și St. Helena de 59 libre cu 7 lei hect. Orzul, de 44 ¾ libre, cu 4,95 lei, de 47 libre, cu 5,50 lei, 48 libre, cu 5,60 lei, și de 50 ½ libre cu 5,75 lei hect. Cu tote aceste operațiunile sunt rari și fără animațiune. Navlul prompt se face cu 3,2 la 3,6 sunt însă și tendințe la scădere. Cerealele la voiagiu pentru Londra și alte piețe ale Europei își conservă în burse prețuri mai ferme cele livrabile pentru aprilie și maiu sunt în scădere”. În „Bursa de Galați”, anul I, nr. 3, Galați, marți 15 martie 1888, p. 1.

⁴⁴ *Ibidem*, anul I, nr. 2, 1 martie 1888, p. 17.

Din punctul de vedere al cantităților, cel mai însemnat an în cadrul tranzacțiilor cu grâu a fost 1885 (59 644,99 chintale), ce a reprezentat 40,68% din cea de porumb (146 625,06 chintale), 54,98% din cea de secară (108 478,09 chintale) și 65,19% din cea de orz (91 490,84 chintale) și doar 14% din totalul acelui an. Cel mai reprezentativ an pentru schimburile cu porumb derulate în cadrul bursei gălățene a fost 1884, când cele 279 386,60 chintale au reprezentat 58,95% din totalul de 473 907,85 chintale tranzacționate pe parcursul anului respectiv. Cantitatea de 118 165,59 chintale de secară rulată la bursa din Galați în 1887 a însemnat 47,44% din cantitatea totală de porumb (249 093,07 chintale) a acelui an și 26,68% (442 854,3 chintale) din total. Unul dintre produsele cerealiere specifice Europei medievale, meiul, nu a făcut obiectul unor schimburi remarcabile în cadrul bursei gălățene în răstimpul avut în vedere. Doar pe parcursul anului 1883 au fost vândute în cadrul bursei amintite circa 100 de chintale de mei⁴⁵. Trebuie avută în vedere relativitatea datelor prezentate în baza cifrelor prelucrate de noi din publicația „Bursa de Galați”, spre deosebire de statistica oficială a statului român sau cea a Comisei Europene a Dunării.

Cel mai mare export prin gurile Dunării de până la finalul secolului al XIX-lea a fost consemnat în anul 1893. Totalul ieșirilor prin bara Sulina a fost de 1 827 912 chintale, dintre care cea mai mare cantitate a fost înregistrată la porumb (909 697 chintale), mai mult decât dublul exportului de grâu (438 372 chintale). Statistica oficială prezintă date nesemnificative, dar în creștere, ale porturilor din amonte de Brăila, cu un total de 97 248 chintale. Duelul dintre Brăila și Sulina a fost tranșat clar în favoarea portului din amonte, de peste cinci ori mai mare decât exportul Sulinei. Porumbul a fost cel mai exportat produs cerealier românesc în 1893. Din totalul de 909 697 chintale de porumb, 572 460 chintale au fost taxate la export în portul Brăila și doar 160 304 chintale la Sulina, iar 81 622 chintale au plecat prin porturile din amonte de Brăila, care a totalizat 97 248 chintale de cereale⁴⁶. În ultimul an al secolului al XIX-lea s-a ajuns la un export total de cereale pe Dunărea maritimă de 1 018 920 chintale. Aproape jumătate (476 876 chintale) era reprezentat de grâu, dintre care 298 688 chintale au avut ca sursă de export portul brăilean, punct dominant în cadrul comerțului internațional cu cereale al României⁴⁷. În doar doi ani, produsele de proveniență agricolă exportate prin gurile Dunării și-au dublat cantitatea și au atins totalul de 2 228 327 chintale. Aproximativ jumătate din export s-a realizat prin Brăila (1 094 560 chintale) și doar 497 378 chintale prin Sulina. Prin Galați au ieșit doar 204 476 chintale de produse de proveniență agricolă. Cea mai mare cerere s-a contabilizat la porumb (886 086 chintale), dintre care 352 366 chintale au plecat din Brăila, 270 676 chintale au fost transbordate oficial la Sulina și

⁴⁵ Date recalculate de noi în baza statisticii din *Ibidem*, anul I, nr. 2, Galați, 1 martie 1888, p. 17.

⁴⁶ Constantin Ardeleanu, *Comerțul exterior și navigația la Dunărea de Jos. Serii statistice (1881–1900)*, și urm., p. 236.

⁴⁷ *Ibidem*, p. 238.

179 553 chintale au fost încărcate pe șleपुरi și barje în porturile din amonte de Brăila. Cele din urmă au fost transbordate pe vasele maritime la Brăila sau, cel mai probabil datorită posibilităților multiple de manevrare, la Sulina.

Ca parte integrantă a rețelei mondiale de cereale, piața dunăreană primea zilnic fluxul mișcării marilor burse, iar telegraful și presa de specialitate au devenit indispensabile și comercianților din aceste porturi⁴⁸. La finalul secolului al XIX-lea a existat în portul Brăila o filială a societății engleze de telegrafie Comercial Telegram Bureaux, aflată în permanență în slujba comercianților. Prin acest serviciu se primeau informații din cadrul marilor burse euro-atlantice și se ofereau negustorilor cotațiile și cantitățile de grâne tranzacționate pe marile piețe⁴⁹. Progresul tehnic s-a dovedit încă o dată prielnic dezvoltării activităților comerciale din porturile Dunării maritime. Un mare impediment în calea relațiilor comerciale era dat de lipsa mijloacelor de comunicare sau de realizarea defectuoasă a fluxului de informații. Pentru a veni în sprijinul mediului de afaceri, dar și al populației și instituțiilor statului, la 11 martie 1892 România a adoptat legea care privea înființarea serviciului de telefonie, funcțional la Brăila din anul 1886⁵⁰. Astfel, autoritățile de la București au reușit alinierea comerțului românesc, dat fiind capitalul rulat și posibilitățile de utilizare, la standardele lumii moderne de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Invenția lui Graham Bell s-a răspândit treptat și a atins 54 de posturi telefonice în 1904 numai în județul Brăila, profund implicat în producerea de mărfuri destinate schimburilor comerciale⁵¹. Existența telegrafului și telefonului a servit în principal comercianților de grâne, cel mai însemnat comerț desfășurat în porturile de la gurile Dunării, cărora li s-a facilitat schimbul de informații cu marile piețe internaționale, cu bursele din New York, Chicago, Londra, Paris ori cu antrepozitele ce vizau cu precădere cerealele din bazinul dunărean – Anvers, Rotterdam, Marsilia, Liverpool, Trieste, Livorno, Malta, Gibraltar și Constantinopol. Relația de dependență față de aceste puncte distincte pe harta comerțului internațional asigura conectarea și bunul mers al afacerilor în porturile românești. Pentru prima dată în istorie se realizau tranzacții cunoscându-se (aproape) în timp real fluctuațiile prețurilor pe marile piețe mondiale. Dar accesul și legăturile dintre utilizatorii acestor mijloace de comunicare aflați în porturile românești au fost deficitare și s-au remediat cu greutate

⁴⁸ Date empirice ale impactului telegrafului transatlantic asupra comerțului internațional cu cereale la: Mette Ejrnæs, Karl Gunnar Persson, *The gains from improved market efficiency: trade before and after the transatlantic telegraph*, în „European Review of Economic History”, vol. 14, nr. 3, 2010, p. 361–381. Pentru spațiul românesc, o interpretare la Victor Axenciuc, *Formarea sistemului industrial modern în România. Etapa 1859–1914. Demarajul industrializării*, București, Editura Academiei Române, 2008, p. 63.

⁴⁹ „Semaphore de Brăila: Buletinul Comercial al Portului Brăila”, an II, nr. 184, Brăila, 4/16 aprilie 1896.

⁵⁰ Gheorghe Iavorschi, *op. cit.*, p. 30–31.

⁵¹ *Dezbaterile Adunării Deputaților*, Sesiunea ordinară 1891–1892, ședința din 11 martie 1892, p. 140–141; SJBRAN, fond Prefectura județului Brăila, dosar 2/194, f. 202–203.

în preajma primului război mondial, după lungi lamentări din partea autorităților și cu mari pagube produse de-a lungul timpului pentru producători, transportatori și comercianți⁵².

Pe 1/13 mai 1895 la bursa din New York „deschiderea era slabă” la grâu și „prețurile căzuseră” și doar intervenția comercianților a reușit stabilizarea pieței, iar efectele crizei americane urmau să fie resimțite imediat în restul centrelor comerciale. Știrile sosite de peste Oceanul Atlantic vorbeau de o „stricăciune în regiunile de grâu primăvara. Vânzările efectuate 6 620 000 Bushel” [n.n. 1 801 655 chintale]. În cazul porumbului, la deschiderea bursei se „începuse ferm [...] și urcase în simpatia cu grâne și rămese ferm. Cererea era mică. Vânzările 400 000 Bushel” [n.n. 10 160 chintale]. Piața londoneză era rezervată și nu înregistra mutații evidente în privința prețurilor, iar la Anvers cele mai mari prețuri se ofereau pentru grâul românesc, urmat de cel rusesc și american; la mare căutare în portul belgian era și porumbul cincantin. Sub influența acestor informații, cele mai mari tranzacții încheiate a doua zi la bursa din Brăila s-au realizat între Z. Zamfirescu și Goldvurm. Primul a vândut o cantitate de 160 chintale de porumb la prețul maxim al zilei. Și casa Frateli Bach a reușit să-i vândă lui I. Millas o cantitate reprezentativă de grâu (147 chintale), comparativ cu celelalte tranzacții ale zilei. De remarcat faptul că prețul grâului a fost cotelat sub cel al porumbului, iar porumbul cincantin al schimbului efectuat între Reiss & Ekstein și L. & M. Feitler a reprezentat cel mai cotelat produs al zilei respective⁵³.

O tendință de creștere a schimburilor pe piața bursieră din Brăila a fost consemnată la jumătatea lunii august 1895. Pe finalul sezonului recoltei la grâu, principalii vânzători ai acestui produs erau G. Nistor și Banca Marmorosch Blank & Co, în cazul porumbului s-au remarcat O. G. Haracopo și casa Frateli Bach. Cumpărătorii demonstrează caracterul internațional al capitalului care circula în porturile românești: greci, evrei și italieni, aflați sub protecția unor state influente și cu o puternică tradiție comercială. Tranzacțiile s-au desfășurat sub impactul mișcărilor de pe marile piețe, în care se aștepta noua recoltă⁵⁴.

Privită în perspectivă, după un an, activitatea microeconomică a pieței de cereale românești, aflată sub influența macroeconomică a marilor burse de profil, era dominată doar de tranzacțiile cu grâu. Banca Marmorosch Blank & Co. a reținut atenția operațiunilor desfășurate în acea zi prin vânzarea a 228 chintale de grâu către Th. Mendl⁵⁵. Diversificarea cererii și a ofertei s-a produs abia spre toamnă,

⁵² „Buletinul Camerei de Comerț și Industrie Brăila”, an II, nr. 6–7, februarie–martie 1912, p. 193; SJBAN, fond Serviciul Hidraulic Brăila, dosar 5/1910, f. 29–30; Serviciul județean Galați al Arhivelor Naționale [mai departe se va cita SJGLAN], fond Inspectoratul General al Navigației și Porturilor, dosar 3/1909, f. 39, 64; Emil Octavian Mocanu, *op. cit.*, p. 366–367.

⁵³ „Semaphore de Brăila: Buletinul comercial al Portului Brăila”, an I, nr. 1, Brăila, 2/14 mai 1895, p. 3.

⁵⁴ *Ibidem*, an I, nr. 74, 2/14 august 1895, p. 3.

⁵⁵ *Ibidem*, an II, nr. 279, 3/15 august 1896, p. 4.

perioadă în care sezonul operațiunilor de recoltare se afla la final și marfa era/urma să ia calea porturilor Dunării maritime. La sfârșitul lunii octombrie 1896 s-a observat o scădere a ponderii grâului în cadrul operațiunilor zilnice derulate la principala bursă de cereale din acest hinterland, cea de la Brăila. S-au efectuat schimburi bune, precum cele 205 chintale de porumb achiziționate de I. Hirsch de la Geavides sau cele 158 chintale de orz vândute de A. Verona lui M. Chrisoveloni⁵⁶.

Sub impactul noii recolte, la începutul lunii septembrie 1897 grâul din Brăila a fost „fără căutare mai importantă pentru export, cu toate concesiunile vânzătorilor”. Depozitele locale au stocat o cantitate de aproximativ 300 000–350 000 chintale de grâu, iar porumbul din recolta anului precedent era la mare căutare. Știrile care au circulat despre recolta slabă „americană și ungurească influențează mersul prețurilor acestui articol”. Sursele din Sankt Petersburg au anunțat „o secetă extremă în provinciile din Moscova, Tula, Kursk și Orel, făcând imposibilă orice lucrare agricolă. Desperarea e acolo generală, pericolul fiind dublu, în urma recoltei rele a anului corent și a prevederilor triste a viitorului, adică dacă semănăturile nu se vor face la timp”. Aceste impedimente i-au făcut pe țăranii ruși să-și vândă „vitele cu prețuri derizorii, pe când valoarea fânului, paiului și a făinei se urcă din zi în zi”⁵⁷.

Bursele din Brăila și Galați au fost animate de schimburi în nota firească a perioadei în care se desfășurau, cu o dominare a principalelor două cereale de export consacrate ale României, grâul și porumbul, dar exista și o cerere moderată de orz și secară. Negustorii din familia Mendl, Z. Focșăneanu și G. Nicolopulo, dar și casele comerciale Pignatelli, Angheloff & Co. și Fanciotti & Co. au fost extremi de activi⁵⁸.

Fluxul de știri sosit din celelalte bazine cerealiere a prezentat situația existentă în mediul de afaceri de la Rosario (Argentina) și a avut repercusiuni asupra celei locale. Se constata pe piața argentiniană de grâu „o tendință foarte fermă și zilnic urcări enorme atribuite în special depozitelor reduse și cumpărărilor efectuate continuu din partea speculațiunei și exportanțiunei pentru Brazilia. Calitățile superioare sunt foarte căutate cu prețuri urcate. Cantitățile grânelor fine exportate până acum pentru Brasilia, au atins săptămânal cifra de la 200–300 vagoane”. Dacă situația exporturilor masive către Brazilia și a prețurilor în creștere se menținea, amintea aceeași sursă, „nu e deci nicio îndoială [...] că vom intra în decembrie în recolta nouă fără un depozit. Prețurile obținute în Brazilia au fost atât de avantajoase că cu toată efinătatea navlurilor n-am exportat absolut nimica pentru Europa aproape 3 luni”. O situație similară s-a înregistrat și-n cazul rezervelor de porumb, unde „depozitele țarei fiind aproape cu desăvârșire epuizate și recolta anului trecut considerată ca în total vândută. Prevederile recoltei nouă sunt din contra în general bune”⁵⁹.

⁵⁶ *Ibidem*, an II, nr. 336, 17/29 octombrie 1896, p. 4.

⁵⁷ *Ibidem*, an III, nr. 486, 30 august/11 septembrie 1897, p. 4.

⁵⁸ *Ibidem*, an III, nr. 486, 30 august/11 septembrie 1897, p. 4.

⁵⁹ *Ibidem*, an III, nr. 487, 1/13 septembrie 1897, p. 2.

Deși se profila o situație internațională favorabilă pentru un export semnificativ la Brăila, în baza mișcării burselor internaționale, „indiferența cumpărătorilor din străinătate pentru grânele noastre au fost și astăzi motivele unei neactivități rare, tocmai în luna septembrie” din cauza lipsei grâului de foarte bună calitate. Iar „plasarea calităților inferioare, e aproape imposibilă în străinătate sau cu prețuri ridicole, cari nu sunt nici o legătură cu pretențiunile posesorilor noștri”. Un alt impediment în efectuarea unor tranzacții apreciable îl constituia încetarea cererii Ungariei, ca urmare a faptului că „speculațiunea din Pesta a cumpărat cantități mari de grâne rusești, care se vor încărca pentru Galatz, spre a fi transportate d-acolo pe calea danubiană pentru Ungaria. Cererea de porumb din recolta anului 1896 a rămas modestă și la prețurile din zilele anterioare⁶⁰.

Pe un timp friguros, tipic lunii decembrie, „s-au terminat ultimele încărcări [din anul 1897] cu mare dificultăți, plătindu-se prețuri destul de bune pentru toate felurile de cereale”. Pe 12/24 decembrie 1897 navigația pe Dunăre a fost suspendată și, inevitabil, „afacerile au încetat cu desăvârșire”. Dintre tranzacțiile derulate la bursa din Brăila pe 13/25 decembrie 1897, doar cinci la număr, s-a evidențiat cea dintre Rapaport & Fiu și Kirschen Fils, în care prima societate a vândut celelalte 5 vagoane de porumb, pe fondul existenței unor depozite „vizibile” de porumb în portul Brăila. Acestea au totalizat aproximativ 3 365 de chintale. Rezerva de grâu s-a ridicat la 15 4211 chintale, cea de orz la circa 2 000 chintale, iar în magazii se găseau depozitate și aproximativ 3 400 chintale de secară⁶¹. Privită ca o evoluție în timp, după aproape un an, la finalul lui septembrie 1898, piața de la gurile Dunării „nu arată nici o schimbare în detrimentul posesorilor de cereale”, cu „toată slăbiciunea din străinătate”. Grânele din hinterland-ul danubian „găsesc cumpărători numeroși și prețurile ultimelor zile se mențin, mai cu seamă, pentru secară, orze și fasole”⁶². În valori absolute, cele mai însemnate afaceri încheiate la bursa din Galați pe 18/31 septembrie 1898 îi rețin drept vânzători pe B. Diamant și pe L. Mendl & Co., care au comercializat fiecare 8 vagoane de ovăz, respectiv orzoaică. Cumpărătorii, Coniardi și Carussos, au plătit sume cu până la 25% mai mari pentru marfa achiziționată, în comparație cu același tip de produse tranzacționate în aceeași zi la bursa de cereale gălățeană. A doua zi la Brăila bursa locală a fost dominată de afacerile negustorilor evrei Mendl, care au achiziționat cantități semnificative de orz și secară, pentru ca ulterior să-și rotunjească veniturile din specularea pieței locale sau prin mijlocirea unor schimburi cu partenerii externi din antrepozitele Europei⁶³.

Până la primul război mondial, anii 1910 și 1911 au fost cei mai reprezentativi pentru exportul prin bursa Brăila, cu 14 004 700 chintale, respectiv 13 969 600 chintale de cereale vândute (grâu, porumb, orz, ovăz, secară, mei, fasole, rapiță – cu primele

⁶⁰ *Ibidem*, an III, nr. 490, 4/16 septembrie 1897, p. 1.

⁶¹ *Ibidem*, an III, nr. 553, 13/25 decembrie 1897, p. 4.

⁶² *Ibidem*, an IV, nr. 707, 19 septembrie/1 octombrie 1898, p. 1.

⁶³ *Ibidem*, an IV, nr. 707, 19 septembrie/1 octombrie 1898, p. 4.

două produse în prim-plan)⁶⁴. În termeni comparativi, în 1906 prin bursa Brăila s-au exportat 11 617 300 chintale de cereale, față de 8 291 490 chintale prin bursa Constanța și 6 309 400 chintale prin cea din Galați⁶⁵.

Un impediment major în efectuarea comerțului cu cereale în porturile dunărene era maniera de cântărire a produselor. Multă vreme s-au utilizat balanțe portabile, care au îngreunat buna desfășurare a activităților comerciale, dar se constatau și diferențe serioase între cantitățile menționate la plecare și cele ajunse la destinație. De multe ori exportatorii au primit cu 1–2 £ mai puțin pentru fiecare vagon trimis către antrepozitele europene. În 1907, Casa Goldstuck Heinze & Co. și-a deschis o filială la Brăila. Societatea cu sediul la Paris a avut drept atribuții supravegherea manipulării, stabilirea greutății mărfurilor și garantarea tranzacțiilor care au făcut uzul comerțului internațional. De la garanția firmei franceze erau eliminate cauzele naturale⁶⁶.

CONCLUZII

În opinia economiștilor români din epocă „bursa este regulatorul vieții economice a unui stat”, dar „nu toți au aceeași părere asupra rolului ce e chemată a avea această instituțiune”. Pentru mulți contemporani „bursa este un club de joc de cărți, un fel de încercare a norocului”. Dar progresul industriei și comerțului, forța lor reală, se stabilea în funcție de importanța și capacitatea operațiunilor. Pentru acest scop era nevoie a se crea diferite puncte de contact, întâlniri permanente între comercianți și industriași, pentru ca în această manieră să se stabilească legături între aceștia. Pentru comerțul românesc de la finele secolului al XIX-lea, bursele de comerț au fost maximumul pe care l-a putut „inventa o minte clară” la acea dată⁶⁷.

Precaritatea datelor nu poate oferi materialul necesar realizării unui studiu amănunțit asupra tranzacțiilor derulate prin bursele din Brăila și Galați. Aceste lipsuri influențează crearea unor serii statistice destinate unor cercetări ulterioare în baza cărora să se determine relațiile pieței dunărene cu marile centre bursiere și antrepozite euro-atlantice. Studiul de față a încercat recrearea unei imagini de ansamblu asupra modalităților prin care informațiile bursiere prezentate în publicațiile locale stabileau mersul schimburilor în cadrul comerțului cu cereale.

În prima jumătate a secolului al XIX-lea s-a manifestat o tendință de creștere a schimburilor economice pe piața dunăreană, în baza relațiilor negustorilor și a caselor comerciale străine stabilite în porturile Brăila, Galați și Sulina cu mediul de afaceri din marile porturi europene. Realitățile bursiere din preajma anului 1900 prezintă o lume dominată de un element alogen pregnant implicat în cadrul tranzacțiilor cu

⁶⁴ SJBRAN, fond Camera de comerț și industrie Brăila, dosar 156/1931, f. 1; Gheorghe Iavorschi, *op. cit.*, p. 41–53.

⁶⁵ Daniela Bușă, *Comerțul exterior al României prin marile porturi cu țările din Sud-Estul Europei*, în „Revista Istorică”, seria nouă, vol. 3, nr. 9–10, 1992, p. 966.

⁶⁶ Emil Octavian Mocanu, *op. cit.*, p. 465.

⁶⁷ Achille Șaraga, *Istoricul burselor și valorificarea acțiunilor românești*, București, Cultura Națională, 1926, p. 5.

cereale din hinterland-ul dunărean. Acest aspect subliniază caracterul internațional al tranzacțiilor, dar și menținerea la cote mai reduse, spre deosebire de perioada anterioară, a importanței relațiilor familiale în cadrul modalităților de informare securizată, pe fondul apariției mijloacelor de comunicare rapidă.

La cumpăna dintre secolul al XIX-lea și al XX-lea în porturile Dunării maritime s-a menținut o stare de neadaptare la realitățile economice ale marilor piețe internaționale. Chestiuni organizatorice, precum existența mai multor unități de măsură, imposibilitatea determinării cu exactitate a greutateii grânelor ori frecvențele schimbări ale tarifelor vamale, au împins piața de cereale de la gurile Dunării într-un aparent con de umbră. Cu toate că din secolul al XIX-lea informația circula cu o rapiditate mai mare decât cea a ambarcațiunilor transportatoare de mărfuri, de cele mai multe ori fluxul de informații sosit în porturile dunărene cu ajutorul telegrafului și al telefonului nu a venit în timp util și nu poate fi considerat un element definitoriu în cadrul operațiunilor bursiere. Schimburile comerciale derulate pe bursa din Brăila trebuie privite ca operațiuni în cadrul unui sistem mai amplu. Ele nu se exprimă într-o manieră comparativă cantitativă, precum cele din America și Europa occidentală, ci calitativă, prin frecvența operațiunilor derulate de către unele dintre cele mai mari case comerciale internaționale, bine conectate la realitățile bursiere și la antrepozitele europene.

După desființarea în 1883 a regimului de *porto franco* în porturile românești de pe sectorul maritim al Dunării, piața de cereale s-a adaptat rapid la noile realități fiscale și de depozitare din porturile propriu-zise și din incinta docurilor. Pentru portul Brăila începea o nouă eră, la fel de reprezentativă precum cea anterioară, ca parte componentă a unui piețe mondiale de cereale, iar la Galați se instala sediul principalilor importatori.

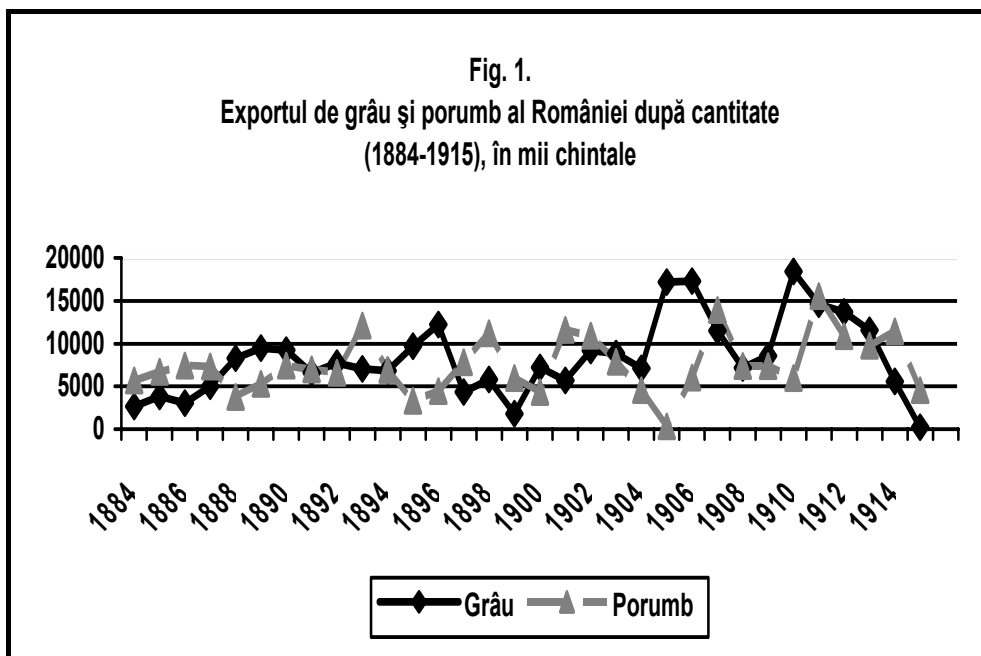
GRAINS TRADE THROUGH THE STOCK EXCHANGES OF BRĂILA AND GALAȚI (LATE 19th CENTURY – EARLY 20th CENTURY)

Abstract

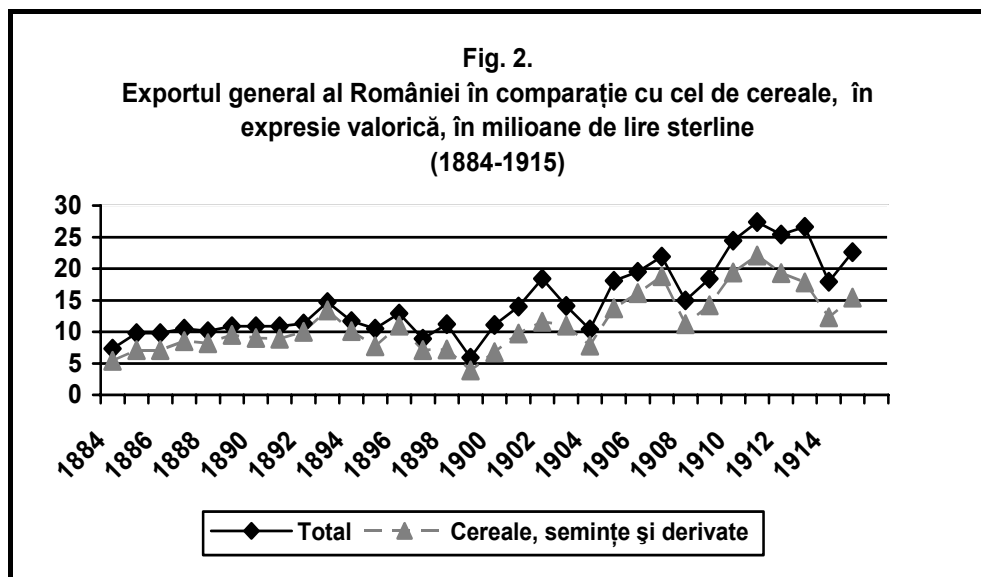
After gaining political independence in 1878, Romania aimed to strengthen its economic presence on the international markets. The new commercial orientation of the country towards Austria-Hungary, through the provisions of the Customs Convention of 1875, had visible results on the overall trade of Romania during the times of the commercial war (1886–1892) against the Dual Monarchy. Profound changes in the structure of the Danubian ports of Brăila and Galați were introduced in 1883. The free-port regime was abolished, and the liberal government in Bucharest started to impose its intention of constructing warehouses at Brăila and Galați. Another important measure was the emergence of stock exchanges in the two outlets. This paper aims to present the grain trade carried through the bourses of Brăila and Galați, the most representative such institutions from the Danubian hinterland. It aims to show how the flow of information arrived from the European deposit ports and world markets via telegraph, telephone, and media influenced the transactions on the stock exchanges of Brăila and Galați.

Keywords: Brăila, Galați, stock exchange, grain trade, customs taxes, foreign trade.

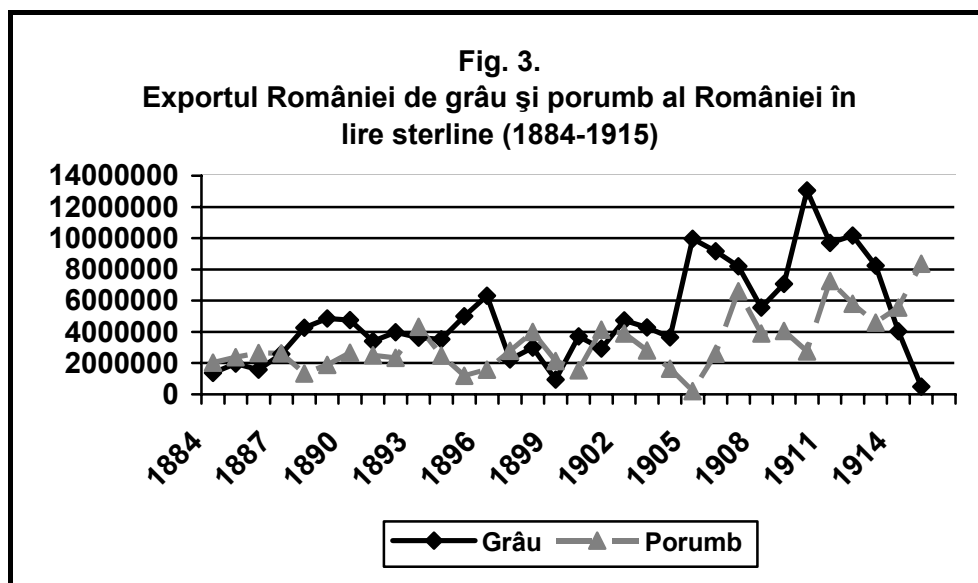
ANEXE

Sursa: Victor Axenciuc, *Evoluția economică a României. Cercetări statistico-istorice. 1859–1947*, vol. III, *Monedă-credit-comerț-finanțe publice*, București, Editura Academiei Române, 2000, p. 369–374.

Sursa: *Ibidem*, p. 363–368.

Sursa: *Ibidem*, p. 375–380 [date recalulate de noi din lei în lire sterline].

Tabelul 1
Cantități de cereale negociate prin bursa Galați
între anii 1883–1887 (în chintale)

Anul	Grâu	Porumb	Secară	Orz	Ovăz
1883	58 703, 59	91 628, 19	105 830, 13	81 019, 55	6 171, 13
1884	36 362, 50	279 386, 60	88 649, 63	68 587, 68	921, 44
1885	59 644, 99	146 625, 06	108 478, 09	91 490, 84	19 753, 40
1886	28 747, 86	197 745, 66	89 770, 56	36 932, 80	2 860, 00
1887	30 724, 58	249.093,07	118 165, 59	39 826, 06	5 045, 00
Total	214 183, 52	964 478,58	510 894, 00	317 856, 93	54 504, 37

Sursa: „Bursa de Galați”, anul I, nr. 2, Galați, 1 martie 1888, p. 17.

Tabelul 2
Sume încasate în anii 1883–1887 pentru operațiunile derulate
prin bursa Galați

Produs	Suma încasată (£)
Grâu	375 348
Porumb	1 072 081
Secară	628 833
Orz	340 602
Ovăz	20 795
Rapiță	3 659
Mei	695
Fasole	8 241
Semințe de cânepă	452
Total	2 450 770

Sursa: *Ibidem*.

Tabelul 3
Operațiunile zilnice ale Bursei din Brăila, 2/14 mai 1895

Vânzător	Cumpărător	Marfa	Cantitatea (în chintale)
Frateli Bach	I. Millas	grâu	147
Z. Zimfirescu	Goldvurm	porumb	169
I.G. Sasu	Goldvurm	porumb	44
Lupescu	A. Ertling	orz	48
Lupescu	A. Ertling	orz	24
George Nistor	Graetz & Fischer	porumb cincantin	48
George Nistor	Graetz & Fischer	secară	29
George Nistor	B.I. Kivitsch	porumb	40
Reiss & Ekstein	L. & M. Feitler	porumb cincantin	35
Reiss & Ekstein	Louis Dreyfus	porumb	18
Reiss & Ekstein	A. Ertling	secară	22

Sursa: „Semaphore de Brăila: Buletinul comercial al Portului Brăila”, an I, nr. 1, Brăila, 2/14 mai 1895, p. 3.

Tabelul 4
Operațiunile zilnice ale Bursei din Brăila, 2/14 august 1895

Vânzător	Cumpărător	Marfa	Cantitatea (în chintale)
Tem. Dimitriadi	A. Embiricos	grâu	123
G. Nistor	Max Wolf	grâu	37
G. Nistor	Max Wolf	grâu	44
G. Nistor	Max Wolf	grâu	44
G. Nistor	Max Wolf	grâu	20
G. Nistor	Max Wolf	secărăter	24
G. Nistor	Graetz & Fischer	navetă	22
Marmorosch Blank & Co.	L. & M. Feitler	grâu	66
Marmorosch Blank & Co.	L. & M. Carnevali	grâu	350
Georgief	Jeiteles	grâu	219
Fulga	Galiatato freres	grâu	88
M. Ionescu	I. Millas	grâu	61
I Cottis	L. Mendl & Co.	grâu	59
I Cottis	O. Silberstein	grâu	59
I. Archondi	I. Zoref	grâu	148
V. P. Sassu	I Zoref	grâu	90
I. Gussi	L. Mendl & Co.	grâu	84
Frateli Bach	B. Kivittch	porumb	153
Frateli Bach	A. Lombardo	porumb roșu	149
O. G. Haracopo	Loewenton	porumb roșu	159
Traclos & Lecos	Herpstein Rappaport	orzoiacă	150
G. Faranga	Sammel & Friedeberg	secară	65
G. Zangaridi	I. Zoref	grâu	18
G. Zangaridi	I. Zoref	grâu	18
G. Zangaridi	I. Zoref	grâu	22
G. Zangaridi	M. Volf	grâu	22
D. Vlasopulos	B. Kivitsch	grâu	44
G. Nistor	M. Wolf	grâu	70

Sursa: *Ibidem*, an I, nr. 74, Brăila, 2/14 august 1895, p. 3.

Tabelul 5
Operațiunile zilnice ale Bursei din Brăila, 3/15 august 1896

Vânzător	Cumpărător	Marfa	Cantitatea (în chintale)
Gussi	Th. Mendl	Grâu	48
A. Lombarde	Peirano Fils & Co.	Grâu	149
N.V. Perlea	G. Nicolopulo	Grâu	116
Geavide	L. Hirsch	Grâu	57
F-Ții Bach	A. Kirchen	Grâu	53
F-Ții Bach	A. Kirchen	Grâu	9
Zelescovici & Cosar	Silberstein	Grâu	202
Marmorosch Blank & Co.	A. Kirschen	Grâu	23
Marmorosch Blank & Co.	Th. Mendl	Grâu	228
Sigismund Stitrass	B. Kivitsch	Grâu	53
Sigismund Stitrass	B. Kivitsch	Grâu	27
Sigismund Stitrass	B. Kivitsch	Grâu	18
Sigismund Stitrass	Goldwurm	Grâu	18
Sigismund Stitrass	L. Dreyfus & Co.	Grâu	18
Sigismund Stitrass	Gallatzato	Grâu	26
D. Caruso	S. Esenstein	Grâu	27
D. Caruso	B. Kivici	Grâu	indescifrabil
D. Caruso	B. Kivici	Grâu	22
Anton Nicolau	Max Volf	Grâu	44
Schönfert	B. Kivici	Grâu	57

Sursa: *Ibidem*, an II, nr. 279, Brăila, 3/15 august 1896, p. 4.

Tabelul 6
Operațiunile zilnice ale Bursei din Brăila, 17/29 octombrie 1896

Vânzător	Cumpărător	Marfa	Cantitatea (în chintale)
I. Ekstein	Sam. & Friedeberg	secară	18
I. Ekstein	Aron Kirschen	grâu	35
I. Ekstein	Herpstein Rapaport & Co.	orz	18
I. Ekstein	I. Dreyfus & Co.	orz	18
I. Ekstein	Herpstein Rapapor	secară	26
I. Ekstein	Herpstein Rapapor	orz	18
G. Zangaridi	L. Dreyfus & Co.	orz	18
I. G. Sassu	C. Nicolopol	grâu	53
I. G. Sassu	C. Nicolopol	grâu	35
I. G. Sassu	M. Wexler	secară	88
I. G. Sassu	F-Ții Bach	orz	53
I. G. Sassu	L. Dreyfus & Co.	orz	22
G. Grosovich	G. Nicolopol	grâu	18
D. Caruso	H. Goldenzveig	orz	29
D. Caruso	M. Daniel	ovăz	22
D. Caruso	M. Schmierer	ovăz	22
L. Brociner	M. Chrisoveloni	orz	145
L. Brociner	M. Chrisoveloni	orz	123
A. Verona	M. Chrisoveloni	orz	158
I. Petcu	M. Wechsler	secară	35

Tabelul 6 (continuare)

I. Petcu	M. Wechsler	secară	63
Geavides	I. Hirsch	porumb	92
Geavides	I. Hirsch	porumb	205
P.D. Vamvuri	B. Kivici	grâu	37
L. Dimitriade	Th. Mendl	grâu	49
F. Carnevali	Th. Mendl	grâu	292
F. Carnevali	Th. Mendl	secară	136
Th. Mendl	M. Chrisoveloni	orz	101

Sursa: *Ibidem*, an II, nr. 336, Brăila, 17/29 octombrie 1896, p. 4.

Tabelul 7

Operațiunile zilnice ale Bursei din Brăila, 29/10 – 30/11 august/septembrie 1897

Vânzător	Cumpărător	Marfa	Cantitatea (în chintale)
E. Georgief	Z. Focșăneanu	grâu	118
Tem. Dimitriade	Z. Focșăneanu	grâu	142
C. Dimitriadis	B. Diamant	porumb	320
Tzuclos & Lecos	B. Diamant	porumb	118
I. Zoref	L. Mendl & Co.	porumb	569
Rapaport & Fiu	L. Mendl & Co.	orz	200
Rapaport & Fiu	Sam & Friedebeg	grâu	300
Rapaport & Fiu	L. Mendl & Co.	grâu	153
F-ții Bach	P. Kirschen	porumb	307
O. Silberstein	F. Carnevali	porumb	736
Marmorosch Blank & Co.	L. Mendl & Co.	grâu	156
Marmorosch Blank & Co.	L. Mendl & Co.	porumb	135
Eulogiu Georgief	B. Diamant	orz	400
Jeschek & Co.	B. Diamant	grâu	47
Jeschek & Co.	Fanciotti & Co.	grâu	103
L. Dreyfus & Co.	Fanciotti & Co.	porumb	613
Draco	L. & M. Feitler	porumb	350
N. V. Perlea	I. Zoref	porumb	10 100
N. V. Perlea	G. Nicolopulo	porumb	40
N. V. Perlea	G. Nicolopulo	porumb	69
N. V. Perlea	G. Nicolopulo	porumb	46
C. Dimitriade	M. Wechsler	porumb	307
M. Wechsler	Frați Galiazato	grâu	90
Sigismund Sraas	Sam. & Friedeberg	grâu	200
B. Zippa	Pignatelli, Angheloff & Co.	porumb	77
B. Zippa	Pignatelli, Angheloff & Co.	porumb	64
Schönfeld & Focșăneanu	I. Moref	porumb	1 800
A. Carandino	Th. Mendl	secară	44
Eulogiu Georgief	O. Silberstein	sem. de in	53
Nicolescu & Cicei	Kirschen Fils	secară	200
Nicolescu & Cicei	B. Kivitsch	grâu	300
I.G. Sassu	M. Daniel	făsole	300

Sursa: *Ibidem*, an III, nr. 486, Brăila, 30 august/11 septembrie 1897, p. 4.

Tabelul 8
Operațiunile zilnice ale Bursei din Galați, 23/4 – 27/8 august/septembrie 1897

Vânzător	Cumpărător	Marfa	Cantitatea (în chintale)
Topali	Is. Stern	grâu	131
Dimitriu	Is. Stern	secară	79
Topali	Is. Stern	orzoiacă	88
Tipaldo	Focșăneanu	orz	175
N. Athanasuli	B. Diamant	porumb	263
Micznik	L. Mendl & Co.	porumb	110
Georgiadi	L. Mendl & Co.	porumb	44
L. Mendl & Co.	Deutsch	grâu	66

Sursa: *Ibidem*.